

YEŞİL MUHASEBEYE YÖNELİK KAVRAMSAL BİR ARAŞTIRMA*

Dr. Öğr. Üyesi Aysun ATAGAN ÇETİN**

Dr. Öğr. Üyesi Saime DOĞAN***

Araştırma Makalesi / *Research Article*

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi

2023, 25 (MODAVICA Özel Sayısı),

ÖS159-ÖS186

ÖZ

İşletmeler doğal kaynakları üretim faaliyetlerinde kullanarak kar elde etmektedir. Kar elde etmek amacıyla kurulmuş olan işletmelerin, içinde buldukları çevrenin sürdürülebilirliğine katkıda bulunmaları, sosyal sorumluluklarının bir gereğidir. İşletmeler artık en önemli paydaşları olan çevrenin önemini daha iyi kavramışlardır. Çevreye olan duyarlılık muhasebede de kendini göstermektedir. Tüketicilerin çevresel duyarlılığının artması ve işletmelerin sosyal sorumluluk bilinciyle hareket ederek faaliyetlerini gerçekleştirmesi, yeşil muhasebenin doğuşunu sağlamıştır. Çevresel faaliyetlere ilişkin maliyetlerin finansal tablolarda yer alması gerekliliği, araştırmacıların ilgi konusu olmuştur. Bu kapsamdan hareketle yeşil muhasebe konusu gerek uluslararası gerekse ulusal literatürde varlığını güçlü bir şekilde hissettirmeye başlamıştır. Bu araştırmanın amacı, yeşil muhasebeye yönelik kavramsal bir çalışma gerçekleştirerek konuyu teorik olarak çeşitli yönleriyle ele almaktır. Bu amaç doğrultusunda yeşil muhasebe ile ilgili yapılmış olan çalışmalar incelenerek bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın, bilgilendirici ve açıklayıcı yönüyle gerek araştırmacılar gerekse de uygulamacılar için literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Muhasebe, Çevresel Muhasebe, Sürdürülebilirlik

Jel Sınıflandırması: M40, M41

*Makale Gönderim Tarihi (Date of Submission): 30.11.2022; Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 04.02.2023

Bu çalışma, 22-25 Eylül 2022 tarihlerinde MÖDAV tarafından düzenlenen 19. Uluslararası Muhasebe Konferansında sunulan bildirinin, yeniden düzenlenmiş ve genişletilmiş halidir.

**Trakya Üniversitesi, aatagancetin@trakya.edu.tr, 0000-0001-7588-1322

***Kırklareli Üniversitesi, saimedogan@klu.edu.tr, 0000-0003-2638-9694

Atıf (Citation): Atagan Çetin, A., Doğan, S. (2023). Yeşil Muhasebeye Yönelik Kavramsal Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Özel Sayı*, 159-186.

A CONCEPTUAL RESEARCH ON GREEN ACCOUNTING

ABSTRACT

Businesses make profit by using natural resources in production activities. It is a requirement of their social responsibility to contribute to the sustainability of the environment in which they operate. Businesses have now better grasped the importance of the environment, which is their most important stakeholder. Sensitivity to the environment also manifests itself in accounting. The increase in the environmental awareness of the consumers and the realization of the activities of the enterprises by acting with the awareness of social responsibility have provided the birth of green accounting. The necessity of including the costs of environmental activities in the financial statements has been the subject of interest of researchers. Within this framework, the issue of green accounting has started to make its presence felt strongly in both international and national literature. The aim of this research was to deal with the subject from various aspects theoretically by carrying out a conceptual study on green accounting. For this purpose, a field study was carried out by examining the studies on green accounting. It is thought that the study will contribute to the literature for both researchers and practitioners with its informative and explanatory aspect.

Keywords: Green Accounting, Environmental Accounting, Sustainability.

Jel Classification: M40, M41

EXTENDED ABSTRACT

PURPOSE AND MOTIVATION

Businesses have to interact with the environment, which is one of their stakeholders, during their activities. Businesses have responsibilities towards the legal, economic, and social environment. The process of identifying, accounting, and controlling the additional costs created by the environmental problems of the enterprises has revealed green accounting as a requirement of the social responsibility concept of accounting. The fact that businesses acquire social and environmental obligations along with their financial obligations also necessitates reporting on green accounting. The necessity of including the costs of environmental activities in the financial statements has been the subject of interest of researchers. The issue of green accounting has started to make its presence felt strongly in both international and national literature.

The study aims to provide conceptual explanations for green accounting. For this purpose, studies on green accounting written in Turkish and English languages were examined and categorized. Green accounting issue is to deal with various aspects theoretically. It is thought that the study will contribute

to the literature in terms of both researchers and practitioners with its informative and explanatory aspect.

METHODOLOGY

The study consists of four parts. Following the introduction, in the second chapter, under the conceptual framework title, the birth and development of green accounting, its relationship with other types of accounting, its definition, the benefits of its implementation and the difficulties that may be encountered in its implementation are mentioned. The third section includes the literature review and the fourth section includes the conclusion.

The literature review of the study was carried out by content analysis. First, the studies in English and then in Turkish were analyzed. For this purpose, 18 English studies and 10 Turkish studies, which were published by typing "Green Accounting" in the search box in the Google Academic database, were analyzed. In the analysis of the studies, the method used, the number of citations, the sample, the characteristics of the model, the contribution to the literature and the output obtained as a result were taken into consideration. The studies were listed in summary table according to the year of publication and then transferred by making content analysis.

The literature review of the study was carried out by content analysis. First, the studies in English and then in Turkish were analyzed. For this purpose, 18 English studies and 10 Turkish studies, which were reached by typing "Green Accounting" in the search box in the Google Academic database, were analyzed. In the analysis of the studies, the method used, the number of citations, the sample, the characteristics of the model, the contribution to the literature and the output obtained as a result were taken into consideration. The studies were listed in summary table according to the year of publication and then transferred by making content analysis.

RESULTS AND DISCUSSION

The emergence of the idea of sustainability has been with the limited resources despite the unlimited needs of people. The irresponsible destruction of scarce resources for the purpose of short-term high profits of enterprises has led states to invest in future generations. The idea of accounting for the efforts to protect the environment has laid the groundwork for the development of green accounting.

Businesses have now better grasped the importance of the environment, which is their most important stakeholder. Sensitivity to the environment also manifests itself in accounting. The necessity of including the costs of environmental activities in the financial statements has been the subject of interest of researchers. Within this framework, the issue of green accounting has started to make its presence felt strongly in both international and national literature.

Since there is no separate monitoring and reporting application of environmental costs in the accounting system in the current situation in Turkey, green accounting cannot be applied sufficiently, and environmental costs are not frequently encountered in the financial statements of enterprises. However, environmental statements, which are the result of the interaction of the business and the environment, apart from the financial reports of the enterprises are included in reports such as sustainability reports, annual reports, and corporate social responsibility reports.

CONCLUSION AND IMPLICATION

The tax sanctions of the states against businesses are regulated by considering the financial statements. Implementing a reward policy for environmental sustainability and a penalty policy for polluters, considering the financial statements prepared according to green accounting, through the effective implementation of green accounting policies, will increase the sensitivity of the states. In enterprises, there should be units responsible for determining the damage caused by the production wastes on the environment and whether there is a chance to be recovered.

Studies on green accounting develop the subject in theory and keep it on the agenda. The more widespread and efficient use of green accounting in businesses will develop depending on the education level of the practitioners on the subject. Organizing training programs on green accounting and establishing standards for green accounting information system will prevent many possible problems to be encountered in practice.

In this research, green accounting was discussed from a theoretical perspective. The benefits and difficulties of green accounting application were mentioned. The study fills the conceptual gap in the literature, provides researchers with up-to-date literature information and guides future studies so that it can be applied in practice.

1. GİRİŞ

Doğal kaynakların yerine konulamaz şekilde tüketilmesi, işletmelerin sürekliliğini olumsuz etkilemektedir. Yenilenemez kaynakların etkili ve verimli kullanılması, temel amaç olması gerekirken; işletmeler, kar baskısı ile kaynakları bilinçsizce kullanma eğilimindedirler. Esasında işletmelerin yasal, ekonomik ve sosyal çevreye karşı sorumlulukları bulunmakta ve bu sorumluluk bilinci ile tüketicilere ulaşmaları gerekmektedir. Tüketicilerin, sosyal medyanın da etkisi ile yenilenebilir kaynakları kullanan işletmeler ile yenilenemeyen kaynakları kullanan işletmeler arasında tercih yapmaları söz konusudur. Tüketicilerin bu konudaki duyarlılığı, devlet, yerel idareler ve işletmeleri çevresel, sosyal ve ekonomik gelişmenin sürdürülebilirliği ile ilgili yeni yaklaşımlar belirlemeye yönlendirmektedir. Bunun

neticesinde, rekabet koşullarının sürekli olarak değiştiği günümüz iş dünyasında işletmeler, sürdürülebilir ve çevreye duyarlı çalışmalara daha fazla önem vermeye başlamışlardır. Nitekim; işletmelerin sürdürülebilirliklerini sağlamak adına toplumsal, doğal çevre ve insan odaklı amaçlara da hizmet etmeleri bir gerekliliktir (Soylu & Uçkun, 2019, s. 522).

İşletmeler yürüttükleri faaliyetleri sırasında paydaşlarından biri olan çevreyle etkileşim halindedirler (Süklüm, 2020, s. 151). İşletmedeki ticari işlemleri kendine özgü bir biçimde yansıtması sebebiyle “işletme dili” olarak tanımlanan muhasebe (Akbulut ve diğerleri, 2014, s. 76), çevresel koşulları göz önünde bulundurarak sorumluluk almak ve bunu yeşil muhasebe sisteminin içine dahil etmek durumundadır. İş dünyasında, etik davranışlar iyi, doğru ve adil uygulamalardır (Çetin, 2019).

Gökdeniz (1996), çevredeki objelerin tümünde bir maliyet olgusu olduğunu, yani çevrenin genel manada bir maliyeti olduğunu vurgulamıştır. Bu durumda işletmelerin çevreye olan olumlu olumsuz yansımalarının muhasebe sistemlerine entegre edilmesi gerekliliği de açıktır. İşletmeler, çevreye verilen zararı ortadan kaldırmak için birtakım maliyetlere katlanmak durumundadır (İçöz & Kılınç, 2016). İşletmelerin çevreye verdikleri zararları minimize etmek için geliştirdikleri yöntemleri Süklüm (2019a), aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

- Hammaddeleri daha verimli kullanmak,
- Atıkları azaltmak,
- Atık bertaraf yöntemlerini geliştirmek,
- Çalışma koşullarını iyileştirmek,
- Ürün ve süreçleri yenilemek.

Üretim ve tüketimin sosyal maliyetleri, geleneksel muhasebe sisteminde dikkate alınmamaktadır (İçöz & Kılınç, 2016). Çevresel kaynakların işletme faaliyetlerinde kullanılması sonucunda mal ve hizmet üretimi gerçekleşmekte, aynı zamanda çevre tahribatı ve çevre kirliliği de oluşmaktadır. İşletme ve çevre etkileşimi sonucu oluşan çevresel maliyetlerin tümü yeşil muhasebe kapsamında değerlendirilmektedir (Gök & Çarıkçı, 2022, s. 386). İşletmelerin çevresel sorunlarının yarattığı ek maliyetleri tespit etme, muhasebeleştirme ve kontrol altına alma süreci, muhasebenin sosyal sorumluluk kavramı gereği yeşil muhasebeyi ortaya çıkarmıştır. İşletmelerin finansal yükümlülükleriyle beraber sosyal ve çevresel yükümlülükler edinmesiyle birlikte, raporlamada yeşil muhasebeye yönelik açıklamalar içeren bölümlere yer verilmesi söz konusu olmaktadır (Şimşek, 2020, s. 21).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramsal çerçeve başlığı altında yeşil muhasebe kavramının doğuşu, gelişimi, diğer muhasebe türleriyle olan ilişkisi, konuya yönelik yapılan çalışmalarda yer verilen çeşitli yeşil muhasebe tanımları ve yeşil muhasebe uygulamalarının faydaları ve güçlüklerine değinilmiştir.

2.1. Yeşil Muhasebenin Doğuşu ve Gelişimi

Muhasebenin, bilim dalı olarak açık bir sistem teşkil etmesi, çevreyle etkileşimini artırmaktadır. Bundan dolayı muhasebe bilimine dair konular da sürekli değişim göstermektedir. Çevresel problemlerin giderek arttığı 21. yy. işletmeciliğinde muhasebe bilimi çözüm arayışına girmiş ve bu bağlamda ekolojik, ekonomik, teknolojik ve sosyolojik çevresel koşullar gözetilerek yeni prensipler geliştirilmiştir (Sevilengül, 2000).

Toplumun çevre konusunda daha da bilinçlenmesiyle beraber işletmelerin sorumluluk alanları da genişlemiştir. Böylece, işletme yöneticileri çevreye olan etkilerini de dikkate alan daha duyarlı faaliyetlerde bulunarak rekabet güçlerini arttırabilmektedirler. Toplumun bilinçlenmesi işletmelerde çevresel duyarlılığa, bu da işletmelerin kendi ürün ve üretim sistemlerini düzenlemesine katkıda bulunmuştur. Bu düzenlemelerin kısa ve uzun vadede maliyetlendirilmesi muhasebe sistemi içerisinde yeşil muhasebe olarak adlandırılmaktadır (Soylu & Uçkun, 2019, s. 520). Süklüm (2019b), muhasebe biliminin de çevreye duyarlılığının bir göstergesi olarak yeşil muhasebe kavramını oluşturduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda yeşil muhasebenin çıkış noktası, “Bu dünya bize atalarımızdan miras kalmadı, biz onu çocuklarımızdan ödünç aldık” sözüne dayanmaktadır (Tarsuslu & Çil Koçığıt, 2020, s. 327).

“Çevresel faydalar elde etmeye yönelik olarak oluşturulan bir sistem olan yeşil muhasebe, işletme yöneticilerine çevreye ilişkin operasyonel, kontrol sağlama, karar verme, raporlama ve koruma konularında bilgi sunmaktadır. Başlangıçta işletmeler, çevresel zararları mali tablolarında ifşa etmek istemeseler de çevreye verilen zararın yüksek olması sebebiyle buna uymak zorunda kalmışlardır. Bir işletmenin ürünleriyle ilgili çevresel maliyetlerinin bilinmesi, yönetsel kararlar için oldukça önemlidir. Diğer taraftan; maliyetleme, yatırım analizleri ve stratejik yönetim kararları gibi konularda da çevre muhasebesinin kullanım alanı artış göstermiştir. Günümüzde, birçok işletme çevre sorunlarıyla karşı karşıya olup, çevreye ilişkin bilgilerin kamuoyuna raporlanarak açıklanması ve çevrenin korunup geliştirilmesi yönünde çözüm arayışındadır. Sonuç olarak, çevre muhasebesinin kullanımı, çevreyi koruma amacına yönelik oluşturulan çabanın bir ürünüdür” (Rounaghi, 2019, s. 507). Yeşil muhasebe, çevresel kaynakları dikkate alarak, sürdürülebilir kalkınma ve büyüme için politika planlamak amacı ile geliştirilmiştir (Jayanthi, 2015, s. 76).

Yeşil muhasebe, ilk olarak 1970’li yıllarda araştırılmaya başlanmışsa da gerçek önemini 1990’lı yıllarda çevresel duyarlılığın artması ile birlikte kazanmıştır. Çevresel maliyetlerin toplam maliyetler

içindeki payının artması ve sosyal sorumluluk anlayışının gelişmesiyle çevresel muhasebeye olan ihtiyaç artmıştır (Esmeray & Güngör Tanç, 2009, s. 242).

Doğal kaynaklarını üretim girdisi olarak kullanan işletmelerin, üretim ve tüketim faaliyetleri sonucunda çevreye zarar veren çeşitli atıkları ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, işletmelerin üretimden tüketime kadar tüm süreçlerde çevreye daha duyarlı olmaları gerekmektedir. Bu duyarlılığın gereği olarak faaliyet alanları ve yönetim stratejilerinde değişiklik ve güncelleme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, işletme faaliyetlerinin çevreye olan etkilerinin muhasebe sürecine aktarılmasında çevre muhasebesi kavramı oldukça önemlidir (Gönen & Güven, 2014, s. 41).

Yeşil muhasebe işletmelere, çevreye verilen zararı engellemek ve çevreyi korumak amacıyla yükledikleri çevresel maliyetleri raporlama olanağı sunmaktadır (Süklüm, 2020). Toplumsal çevre bilincinin artması, işletmelerin çevreye daha duyarlı ürün üretmeleri konusunda beklenti oluşturmaktadır. Bu doğrultuda devletler, ekonomik politikalar içinde yeşil üretimi işletmeler için zorunlu hale getirmişlerdir (Tarsuslu & Çil Koçığıt, 2020, s. 327). Bazı ülkelerin yeşil muhasebeye yönelik düzenlemelerini Tu ve Huang (2015) Tablo 1’deki gibi ifade etmiştir:

Tablo 1. Yeşil Muhasebe Alanında Yapılan Uluslararası Düzenlemeler

Ülke	Düzenleme yılı	Kurum	Düzenleme
Danimarka	1995	Green Accounts Act	Yaklaşık 1200 yüksek kirliliğe sahip işletmenin yeşil muhasebe raporu vermesi istendi. Ayrıca 200 işletme gönüllü olarak rapor verdi.
ABD	1995	U.S. Environmental Protection Agency	Çevresel maliyet muhasebesi, mevcut maliyet muhasebesi sistemine çevresel maliyet bilgilerinin eklenmesi, gizli çevresel maliyetlerin belirlenmesi ve uygun ürün veya üretime tahsis edilmesi olarak düzeltilmiştir.
Hollanda	1999	Environmental Management Act	Yaklaşık 260 işletme çevre raporunu açıklamak zorunda kaldı. Ayrıca 40 işletme gönüllü olarak rapor verdi.
Birleşmiş Milletler	2001	Division for Sustainable Development	Muhasebe bilgi sistemi içine, firmaların çevresel yaşam döngüsünü ve ekonomik bilgileri yönetmelerine ve daha iyi bilgi ve çevre koruma stratejileri edinmelerine olanak tanınmasına yönelik eklemeler yapılmıştır.
Uluslararası Muhasebe Federasyonu	2001	Environmental Management Accounting Guidelines	“Çevre yönetim muhasebesi, kurumsal bilgilerin ve çevre yönetim muhasebesinin raporları ve denetimi de dahil olmak üzere uygun bir çevre muhasebesi sisteminin geliştirilmesi ve yürütülmesi yoluyla çevresel ve ekonomik performansı yönetir” düzenlemesi getirilmiştir.
Japonya	2005	Ministry of the Environment	Yeşil muhasebe, işletmelerin çevre koruma faaliyetlerindeki maliyet ve etkinliğinin nicel bir değerlendirmesidir. Nihai hedef, sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmektir.
Tayvan	2008	Environmental Protection Administration	“Ölçme, kayıt, analiz ve açıklama ile işletmelerin çevresel iyileştirme ve korumaya yatırım yaptıkları kaynaklar ve yönetim çıktıları tamamen ve tutarlı bir şekilde yeniden düzenlenir ve çıktılar işletmelerin paydaşlarına sunulur” düzenlemesi getirilmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü üzere, yeşil muhasebe ile ilgili olarak düzenlemelerin devletler nezdinde yapıldığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar düzenlemeler yetersiz kalsa da gelecek için umut vaat ettiği

söylenbilir. İçöz ve Kılınç (2016) ülkemizde, işletmelerin çevreye olan olumsuz etkilerinin 1970’li yıllardan sonra dikkate alındığını ve yasal düzenlemelerin getirildiğini belirtmiştir.

2.2. Yeşil Muhasebe Kavramı ve Diğer Muhasebe Türleriyle İlişkisi

Alan yazında yeşil muhasebenin çevre muhasebesi ile aynı kavram olarak değerlendirildiği çalışmaların yanı sıra farklı kavramlar olarak ele alındıkları çalışmalara da rastlanmaktadır. Literatürde bazen ayrı bazen aynı kavramlar olarak kullanılan çevre muhasebesi ve yeşil muhasebenin amacı doğal kaynakların değerini belirleyerek bu kaynakların verimsiz bir şekilde kullanılmasını engellemektir (Yılmaz & Şahin, 2017). Yeşil muhasebe, literatürde çevre muhasebesi veya sürdürülebilir muhasebe olarak da yer almakta ve doğal kaynakların etkin kullanımına yönelik geliştirmiş bir araç olarak tanımlanmaktadır (Karcıoğlu & Tosunoğlu, 2022, s. 59).

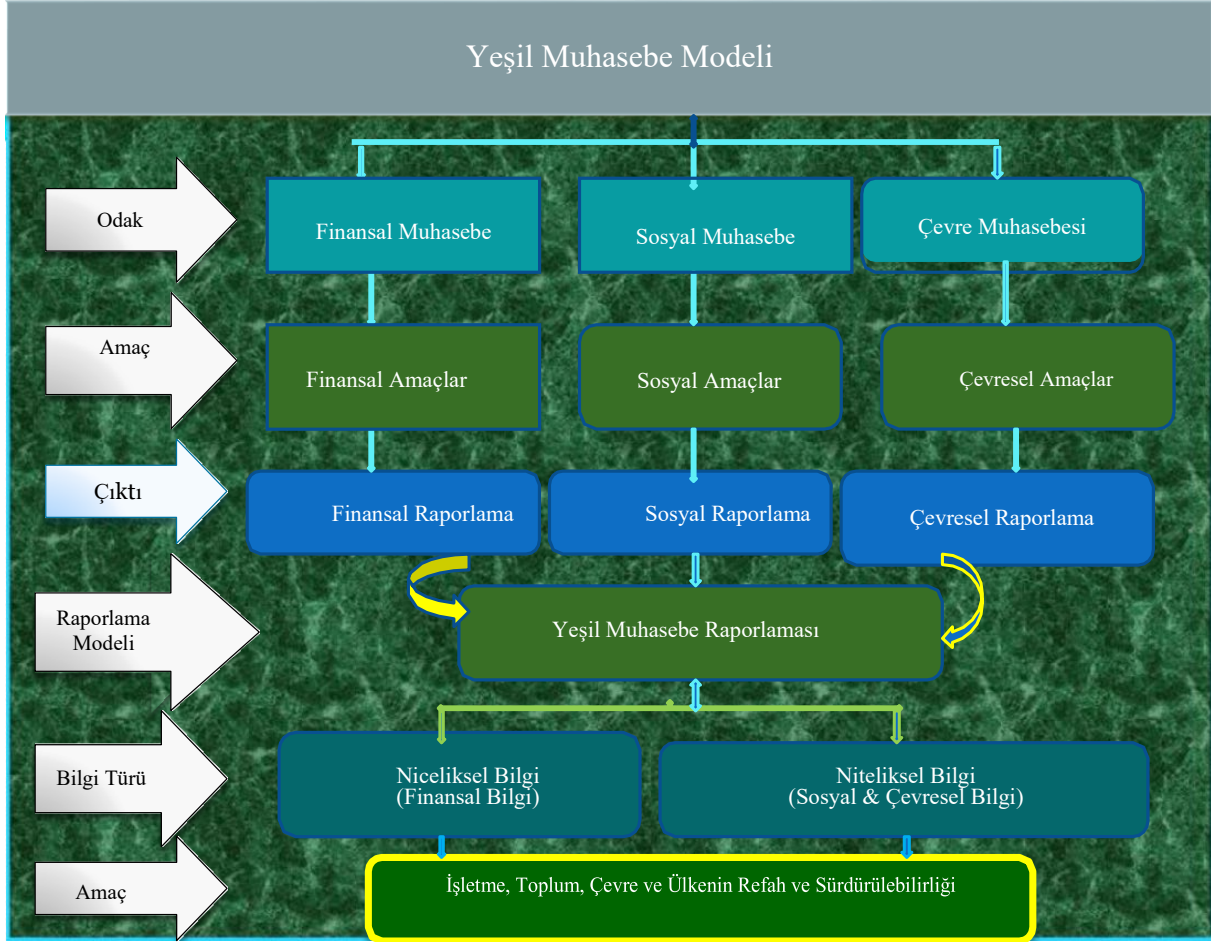
Ekergil ve Savaş (2019) yaptıkları çalışmada, sürdürülebilirlik ve çevresel hassasiyetler sonucunda yeşil muhasebe kavramının gündeme geldiğini, kavrama ilişkin henüz genel kabul görmüş bir tanımın yapılmamış olduğunu; çevre muhasebesi, doğa muhasebesi, ekolojik muhasebe vb. kavramların eş anlamlı olarak kullanıldığını belirtmişlerdir (Ekergil & Savaş, 2019, s. 52). Yılmaz ve Şahin (2017), çevresel muhasebe politikalarının çevre muhasebesinin konusu olduğunu, karbon muhasebesini içeren devlet politikalarının ise yeşil muhasebe kapsamında ele alındığını belirtmiştir.

Apalı ve Acun (2019), çevre muhasebesini “işletmelerin çevreye karşı sorumluluklarını yerine getirirken aldıkları önlemlerin muhasebeleştirilmesi ve bunun sonucunda elde edilen bilgi çıktılarının işletme paydaşlarına sunulması”, yeşil muhasebeyi ise “küresel iklim değişikliğini önlemek için yapılan faaliyetler” olarak tanımlamışlardır. Her iki kavram da çevreye yönelik yapılan çalışma ve alınan tedbirlerin muhasebe sistemine dahil edilerek, etkisinin tespit edilmesini amaçlamaktadır.

Kırlıoğlu ve Can (2006) ise çevre muhasebesinin daha çok parasal göstergelere odaklandığını, yeşil muhasebenin ise fiziksel (sayısal) göstergelere odaklandığını belirtmişlerdir. Çevresel kalemlerin birçok durumda parasallaştırılmaması sebebiyle fiziki (miktar) bilgilerin parasal bilgilerden çok daha önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında çevre muhasebesi, muhasebe, muhasebeciler ve ekoloji arasındaki ilişkilerin incelenmesi çabalarına verilen ortak bir isim olarak da ifade edilmiştir.

Süklüm (2019a), yeşil muhasebenin, sosyal sorumluluk kavramının sonucu olarak, işletme faaliyetlerinin çevresel etkilerini tespit edebilmek amacıyla oluşan bir uzmanlık muhasebesi olduğunu belirtmiştir. Yeşil muhasebe, çevresel maliyetlerin detaylı bir şekilde raporlanabilmesini mümkün kılmaktadır (Kiranmai & Swetha, 2018, s. 16). Türkiye’de yeşil muhasebe politikası olmadığı için çevre muhasebesi ve yeşil muhasebe kavramları aynı ifadeler olarak kullanılmaktadır.

Yeşil muhasebenin tanımı ve kapsamı doğrultusunda bir “Yeşil Muhasebe Modeli” Şekil 1’de gösterildiği gibidir. Bu modelde Yeşil Muhasebenin kapsamında finansal muhasebe, sosyal muhasebe ve çevresel muhasebe yer almaktadır.

Şekil 1. Yeşil Muhasebe Modelinin Oluşturulması

Kaynak: (Lako, 2018, s. 8)

2.3. Yeşil Muhasebenin Tanımı

Yeşil muhasebe, işletmelerin çevresel harcama ve maliyetlerinin tanımlanıp, yönetilebilmesi sürecinin mali tablolara yansıtılması olarak tanımlanmaktadır (Bezirci ve diğerleri, 2011, s. 64). Yalçın ve Sarıgül Sümerli (2021) yeşil muhasebeyi, işletmelerin yol açtığı çevresel etkileri minimize etmek adına oluşturdukları çevresel bir muhasebe sistemi şeklinde tanımlamışlardır.

Akbaş'tan (2011) aktaran Payziner Doğanay ve Özkan (2014) yeşil muhasebe kavramını, “bir işletmede planlama, karar alma ve faaliyetlerin yürütülmesi süreçlerinde çevresel konuların dikkate alınması ve işletme faaliyetlerinin fiziksel çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin ve bu etkileri azaltmak

için gerçekleştirilen çabaların raporlanması” olarak tanımlamıştır. Tanımda yer alan fiziksel çevre vurgusuna ek olarak yeşil muhasebenin, kolektif ve bireysel kararlarda fiyatı biçilmemiş malların sosyal değerlerini birleştirme yolunu sağlayacağı öngörülmektedir (Erba & Uçar, 1993, s. 45). Farklı bir bakış açısıyla Cairns (2000), yeşil muhasebenin, çevrenin insan refahına katkısının açık bir şekilde tanınmasının ulusal hesaplara dahil edilmesi olduğunu öne sürmektedir. Muhasebe sistemi içerisinde ayrı bir tür olmayan yeşil muhasebe ya da çevre muhasebesi, çevrenin öneminin artmasıyla çevresel faaliyet maliyetlerinin belirlenmesi ve raporlanması sürecidir (Haftacı & Soylu, 2007, s. 119).

Süklüm (2019a), EPA (United States Environmental Protection Agency) tarafından yapılan yeşil muhasebe tanımını Tablo 2’de verildiği gibi aktarmıştır:

Tablo 2. EPA Yeşil Muhasebe Tanımı

Makro düzeyde	Yenilenebilir ve yenilenemeyen ulusal doğal kaynakların tüketiminin ölçümüne dayanmaktadır.
Finansal muhasebe düzeyinde	İşletmelerin çevre ile ilgili bilgileri raporlaması ve ilgili taraflara iletmesi sürecidir.
Yönetim muhasebesi düzeyinde	İşletme ile ilgili hayati derecede önem taşıyan maliyetler, üretim süreci ve planlama gibi konularla çevrenin bağlantısını incelemektedir.

Yeşil muhasebe, net ulusal üretimi sosyal refah açısından daha kapsamlı bir gösterge haline getirebilmek veya tüketilen doğal kaynakların değerinin politika yapımcılar tarafından değerlendirilebilmesi için kullanılan bir yöntemdir (Yılmaz & Şahin, 2017, s. 112).

Yeşil muhasebe doğal kaynakları tüketen işletmelerin, çevresel etki boyutu ve çevresel koruma faaliyetleri hakkında topluma bilgi sağlamaktadır. Bu bağlamda işletmeye ilişkin doğru ve güvenilir çevresel bilgilerin elde edilmesi, üretilen mamul maliyetinin doğru hesaplanması, gerçek kar ya da zararın ilgililere sunulması, uluslararası rekabet şartlarına uyum sağlanması ve çevresel performansın artırılması konularında yeşil muhasebe anlayışının geliştirilmesi hususu önem arz etmektedir (Akdeniz ve diğerleri, 2021, s. 29). Yeşil muhasebe yaklaşımı ile, işletmelerin çevresel yatırımlar ve fedakarlıklar sonucu oluşan maliyetlerinin etkileri saptanarak ve yönetim kararlarında kullanılabilmesi olanaklı hale gelmektedir (Alagöz & Yılmaz, 2001, s. 148).

İşletmelerin kaynak kullanımında etkin ve verimliliği benimsemesi, çevreye dost ürün tasarımı ve atıkların geri dönüşümüne yönelik çalışmalar yapması çevreye duyarlı işletmecilik, çevreye duyarlı yönetim, yeşil işletmecilik, yeşil yönetim gibi kavramları ortaya çıkarmıştır (Ertaş & Doğan, 2021, s. 469). Karakuş ve Erdirençelebi (2018), çevre odaklı ifadesini, “işletmelerin gerçekleştirdikleri tüm faaliyetlerde çevresel etkileri dikkate almaları, çalışanlarına çevre bilinci konusunda eğitimler

vermeleri, çevreye zarar vermeyen ya da olabildiğinde az zarar veren teknolojiler kullanmaları, operasyonel faaliyetlerinde çevresel etkileri minimize etmeye çalışmaları vb. faaliyetlerin tümünü kapsayan anlayış” olarak tanımlamışlardır (Karakuş & Erdirençelebi, 2018, s. 681).

İşletmelerin doğal çevreye verdikleri zararların giderilmesine yönelik gerçekleştirdikleri koruma faaliyetleri için birtakım parasal harcamalar yapmaları zorunludur. Bu da konunun muhasebe boyutu ile ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Tüm atıkların, su kirliliğinin ve sera gazlarının etkilerinin azaltılması amacıyla yapılan çevresel yatırım ve harcamaların getirdiği ek maliyetler, yeşil muhasebenin ana konusunu oluşturmaktadır (Akdeniz ve diğerleri, 2021, s. 31). Alagöz ve Yılmaz (2001) Çevre yönetim sisteminin işletme süreçlerine dahil edilmesiyle işletme maliyetlerinde azalma oluşacağını belirtmişlerdir. “Kirlilik önleme ve atık yönetim (azaltma) konusuna verilen önem, yöneticileri sürekli olarak daha düşük maliyetli çözümler aramaya yöneltmektedir” (Alagöz ve Yılmaz, 2001, s. 156).

Kırhoğlu ve Can (2006), çevresel muhasebenin tanımları, kavram ve ilkeleri, yöntem ve yaklaşımlarının tam oturmaması; farklı ülke ve işletmelerde farklı uygulamalar ile karşılaştırılması dolayısıyla zor bir konu olduğunu belirtmişlerdir. “Evrensel, ulusal, bölgesel düzeyde makroekonomik boyutlarının yanı sıra kurumsal düzeyde veya işletme düzeyinde mikroekonomik boyutları gibi farklı düzey ve boyutları; finansal muhasebe bakış açısının yanı sıra maliyet ve yönetim muhasebesi bakış açısı gibi farklı bakış açıları; işletmeye özel maliyetleri ile içsel yönlerinin yanı sıra sosyal veya toplumsal maliyetleri ile dışsal yönleri gibi farklı kapsama alanları; parasal ölçümlerle ekonomik temellerinin yanı sıra fiziksel ölçümlerle ekolojik temelleri gibi farklı esasları söz konusudur” (Kırhoğlu & Can, 2006, s. 10).

2.4. Yeşil Muhasebe Uygulamalarının Faydaları ve Güçlükleri

Çevre kirliliğine karşı işletmelerin aldıkları önlemler hem yasal zorunluluklar hem de sosyal sorumlulukları gereğidir. Çevresel maliyetler, çevresel etkilerin ölçülmesi, muhasebeleştirme, çevre raporlarını oluşturma, çevresel sorumluluk gibi kavramları içerisinde bulunduran yeşil muhasebe uygulamaları, işletmeler kadar birçok bilgi kullanıcısına da fayda sağlayacaktır (Hiçyorulmaz, 2022, s. 121). Böylece, yeşil muhasebe aracılığıyla, işletmelerin kaynak kullanımlarının yanı sıra eko-sistem üzerindeki etkileri dolayısıyla oluşan maliyetleri de tespit edilebilmektedir (Yelgen, 2022, s. 100).

Çevreyle etkileşim halinde olan işletmelerin çevreye duyarsız hareket etmesi imkansızdır. İşletmelerin başarılı olmalarındaki temel şartların başında çevre duyarlılığı gelmektedir. Bu nedenle işletmeler faaliyetlerini yürütürken çevresel bilinçle hareket etmektedirler (Ceyhan & Ada, 2015, s. 133). İşletmelerin sosyal sorumlulukları gereği çevresel faaliyetlerine ilişkin maliyetlerini muhasebe sistemine dahil etmesi maliyet azaltımına da yardımcı olmaktadır (Altınbay & Durak, 2022, s. 141). Benzer şekilde Esmeray ve diğerleri (2009), “Küresel ısınma sonucu işletmelerin yoğun çevresel önlem alması ve çevresel maliyetlerin artması nedeniyle mamullerin doğru bir şekilde maliyetlendirilmesi ve

bu bilgilere göre karar alternatiflerinin oluşturulması işletmelerin rekabet edebilirliğini de artıracaktır” düşüncesini öne sürmüşlerdir (Esmeray ve diğerleri, 2009, s. 259).

Çevre ile ilgili varlık tüketimlerinin belgelenmesi, raporlanması ve denetlenmesi gerekmektedir (Hiçyorulmaz, 2022, s. 115). Bezirci ve diğerleri (2011) yeşil muhasebenin amacını, kredibilitesine zarar vermeden işletmenin temel mali tablolarının evrensel düzeyde etkin bir çevre amacına yönelik olarak oluşturulması şeklinde vurgulamışlardır.

Süklüm (2019a) yeşil muhasebenin amaçlarını işletmelerin çevreye karşı sorumluluklarının muhasebe sistemi içerisinde değerlendirilip gerekli tedbirlerin alınması, çevreye verilen zararın en aza indirilmesi konusunda maliyet analizlerinin yapılması ve çevresel kaynak envanterinin saptanması olarak belirtmiştir. Aslanertik ve Özgen (2007), Yeşil muhasebenin, yönetim muhasebesinin bir aracı olarak işletmelerde karar süreçlerinde kullanılabileceğini ve çevreyi koruma adına yapılan çalışmalardan kaynaklanan fayda ve maliyetlerin kaydedilmesini olanaklı kıldığını belirtmişlerdir.

Aktürk ve diğerleri (2012), yeşil muhasebenin uygulanması sürecinde dikkate alınması gereken unsurları aşağıdaki şekilde sıralamıştır (Aktürk ve diğerleri, 2012, s. 104):

- Çevre muhasebesinin işletmede çevre yönetiminin bir parçası olduğu düşünülerek uyumlu çalışma ön planda tutulmalıdır.
- İşletmenin içinde bulunduğu çevreye gösterdiği özen, denetim komiteleri tarafından da dikkatlice takip edilmelidir. Bir risk yönetimi olarak değerlendirilebilecek bu yaklaşım, işletmenin ileride büyük yasal ceza ve maliyetlere katlanmasını da engelleyecektir.
- Uzun vadede bakıldığında sosyal sorumluluk duygusuna sahip işletmelerin gün geçtikçe daha da bilinçlenen bir toplum tarafından kabul göreceği ve piyasa değerini arttıracığı beklenmektedir. Bu nedenle çevre muhasebesi uygulamalarının işletme politikalarının bir parçası haline getirilmesi gereklidir.
- İşletmelerin muhasebe sistem organizasyonları çevresel raporlamanın ihtiyaç duyduğu verileri sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.
- İşletmede çevre muhasebesinin bir yükümlülük değil, sorumluluk olduğu anlayışı olduğu benimsenmelidir. Geniş tabanlı bir katılım sağlanmalıdır.
- İşletmelerin muhasebe standartlarını da dikkate alarak çevre muhasebesi uygulamalarını güncelleştirmeleri gerekmektedir.
- Uzmanlaşmış personel istihdamının çevre muhasebesi uygulamalarının başarısını etkilediği dikkate alınmalıdır.
- Gerekliğinde işletme yönetimi tarafından teknik destek sağlanmalıdır.
- Çevre muhasebesi uygulamaları bir turizm pazarlaması unsuru olarak görülmelidir. Turizm pazarlaması sürecinde çevre muhasebesinden istifade edilmelidir.

Yeşil muhasebe, işletmelerin çevreyle etkileşiminde, çevresel kaynak kullanımının ve bunun sonucunda çevreye verdiği zararın tespit edilmesi, işletme politikalarının belirlenmesinde önem taşımaktadır (Hiçyorulmaz, 2022, s. 115). Dalğar ve Yıldırım (2016), yeşil muhasebenin işletmelere sağlayacağı yararları aşağıdaki gibi sıralamışlardır:

- “Çevreye ilişkin sorunların denetim programına alınması,
- Çevresel sorunların etkilerine yönelik sosyal anlayışın işletmenin finansal yapı ve hesaplarına yansıtılması,
- Çevresel rapor ve çevre muhasebesi sisteminin gelişimine katkıda bulunacak metot ve uygulamaların geliştirilmesi,
- Çevresel beyan ve raporlamaların denetim ve incelemesine katkı sunması,
- Çevresel karar verme, yönetim sistemlerini değerlendirme gibi denetim hizmetlerine katkı sunması.”

Aslan (2017) işletme faaliyetleri sonucunda doğal kaynakların azalışının tespit edilmesi ve çevresel maliyet olarak mali tablolarında raporlanmasının yeşil muhasebe ile sağlanacağını ifade etmiştir. İşletmelerin yeşil muhasebe uygulamalarına yer vermesi, çevresel bilinçle hareket ettiklerinin bir göstergesidir. Bu durumda pazar payı ve rekabet güçlerini artırmaları, yönetsel risklerini azaltmaları ve çevresel yatırımları sayesinde finansal kaynak yaratmaları mümkün olacaktır (Şimşek, 2020, s. 23).

Karcioğlu ve Tosunoğlu (2021) yeşil muhasebenin işletmelere sağladığı katkıyı Tablo 3’te verildiği gibi beş boyutta incelemiştir:

Tablo 3. Yeşil Muhasebenin İşletmelere Katkısı

Sürdürülebilirlik	Sürdürülebilirlik açısından yeşil muhasebenin önemli olduğu, özellikle yeşil muhasebenin finansal olmayan bilgilerin yönetilmesi noktasında işletmelere katkı sağladığı söylenebilmektedir.
Dışsallık	Çevre sorunlarının beraberinde getirdiği olumsuz dışsallıkları kolay bir şekilde çözebilme konusunda yeşil muhasebenin katkı sunacağı ifade edilmektedir.
Ekonomi	İşletmelerde çevre yönetimi faaliyetlerinin artması, çevresel maliyetlerin ve yararların daha net bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır. Böylece işletme karlılığının ve mali yapının olumlu etkileneceği düşünülmektedir.
Maliyet Yönetimi	Maliyet yönetimi perspektifine yönelik yapılan çalışmalarda özellikle iç yönetim ve maliyet kontrolünde kullanılan yöntem ve tekniklere yer verilmektedir. Ayrıca çevresel maliyetlere yönelik ayrı standartların yer alması gerekliliği de çalışma sonuçlarında belirtilmektedir.
Davranış-Eğitim	Kaynakların etkin kullanımının ve işletmelerin çevre üzerindeki etkilerinin yeşil muhasebe ile açıklanabileceği belirtilmektedir. Ayrıca işletmelerin çevresel sorunları yorumlayabilmeleri noktasında yeşil muhasebenin rehberlik yapabileceği de çalışma sonuçlarında ifade edilmektedir. Ancak yeşil muhasebe konusunda farklı disiplinler ve araştırmacıların farklı görüşlerinin olduğu ve uygulanabilirliğine yönelik eğitimlerin daha fazla olması gerektiği de çalışma sonuçlarında belirtilmektedir.

Yeşil muhasebe avantajları yanında dezavantajları da olan bir sistemdir. Yeşil muhasebenin dezavantajları; çevresel dışsallıkların işletmeye uyarlanmasıyla yaşanan zorluklar, çevresel etkilerin

işletmenin tüm faaliyetlerine yansımaları, çevresel unsurlara ilişkin bilgi, belge ve dokümantasyona ulaşmadaki zorluk, çevrede oluşan zararın doğru ve objektif olarak tespit edilmesinin güçlüğü, muhasebe sistemi içerisinde yeşil muhasebeye yönelik yöntemlerin yetersizliği, yeşil muhasebe uygulamalarının işletmelere ek maliyet ve yük getirmesi olarak sıralanabilir (Akmeşe & Coşkun, 2018, s. 17-18).

İşletmelerde yeşil muhasebe sisteminin uygulanmasındaki zorluklar aşağıdaki şekilde sıralanmıştır (Chnana, 2021):

- Standart bir muhasebe yöntemi olmaması,
- Çevresel malların hızla değişmesi,
- Çevresel malları değerlendiren teknolojilerin yetersiz olması,
- Ülkeler arasındaki muhasebe sistemlerinin farklılığı,
- Maliyetlerin kolayca ölçülememesi,
- Sonuçların uzun vadeli olması,
- Endüstriyel güvenilirlik verilerinin olmaması,
- Gönüllü (isteğe bağlı) olarak uygulanması,
- İşletmelerinin çevreye karşı verdiği maddi zararın tam olarak ölçümünün zor olması ve
- Çevre ile ilgili belge, bilgi ve arşivlere ulaşımında zorluk çekilmesi şeklinde belirtilebilir.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmanın literatür taraması, içerik analizi yapılarak gerçekleştirilmiştir. Önce İngilizce ardından Türkçe dilinde yapılan çalışmalar analiz edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda Google Akademik veri tabanında arama kutucuğuna “Green Accounting” yazılmış ve arama sonucunda ilk olarak çıkan 18 çalışma analiz edilmiştir. Çalışmalar öncelikli olarak bir tablo haline getirilmiş ve çalışma yılı artan şekilde düzenlenerek tabloda özetlenmiştir. Tabloda, yazar adı, çalışma adı, yayın yılı, çalışmanın yöntemi ve çalışmanın aldığı atıf sayısı verilmiştir. Çalışmaların atıf sayısı için, Google Akademik veri tabanında çalışma adı yazıldığında çıkan “Alıntılanma Sayısı” dikkate alınmıştır. Buna göre, İngilizce yapılan çalışmaların özeti aşağıda tabloda verilmiştir.

Tablo 4. İngilizce Yapılan Literatür Taraması

Yazar	Çalışma	Yıl	Yöntem	Atıf
Robert Cairns	Sustainability Accounting and Green Accounting	2000	İstatistiksel Analiz	46
Jeffrey Vincent	Introduction to The Special Issue: Green Accounting: From Theory to Practice	2000	İstatistiksel Analiz	75

Tablo 4. İngilizce Yapılan Literatür Taraması (devamı)

Yousef Jahamani	Green Accounting in Developing Countries: The Case of U.A.E. and Jordan	2003	İstatistiksel Analiz	134
Richard Fleischman, Karen Schuele	Teaching and Educational Note Green Accounting: A Primer	2006	İstatistiksel Analiz	102
M. Stanojevic, S. Vranes, I. Gökalp	Green Accounting for Greener Energy	2010	İçerik Analizi	34
Sherine Farouk, Jacob Cherian, Jolly Jacob	Green Accounting and Management for Sustainable Manufacturing in Developing Countries	2012	İçerik Analizi	50
Craig Deegan	The Accountant will have a Central Role in Saving the Planet . . . Really? A Reflection on ‘Green Accounting and Green Eyeshades Twenty Years Later’	2013	Kavramsal Analiz	139
Daniel Thornton	Green Accounting and Green Eyeshades Twenty Years Later	2013	Kavramsal Analiz	70
Charles Cho, Dennis Patten	Green Accounting: Reflections from a CSR and Environmental Disclosure Perspective	2013	Kavramsal Analiz	150
Haruna Maama, Kingsley Opoku Appiah	Green Accounting Practices: Lesson from an Emerging Economy	2018	İçerik Analizi	51
Andreas Lako	Conceptual Framework of Green Accounting	2018	Kavramsal Analiz	18
Varsha Agarwal, Kalpaja Liternan	A Study on the Importance of Green Accounting	2018	İstatistiksel Analiz	12
Matthew Egan, Dale Tweedie	A “Green” Accountant is Difficult to Find Can Accountants Contribute to Sustainability Management Initiatives?	2018	Saha Analizi	45
Mohammad Mahdi Rounaghi	Economic Analysis of Using Green Accounting and Environmental Accounting to Identify Environmental Costs and Sustainability Indicators	2019	Kavramsal Analiz	56
Candy Chamorro Gonzalez, Ketty Herrera Mendoza	Green Accounting in Colombia: A Case Study of the Mining Sector	2020	Saha Analizi	9
Made Endiana, Mahayu Dcryani, Putra Adiyadnya, Semara Putra	The Effect of Green Accounting on Corporate Sustainability and Financial Performance	2020	İstatistiksel Analiz	22
Matthew Sadiku, Tolulope Ashaolu, Sunday Adekunle, Sarhan Musa	Green Accounting: A Primer	2021	Kavramsal Analiz	6
Kumar Dhar, Maria Sarkar, Foster Ayithey	Impact of Social Responsibility Disclosure between Implementation of Green Accounting and Sustainable Development: A Study on Heavily Polluting Companies in Bangladesh	2021	İstatistiksel Analiz	147

Tablo 4 incelendiğinde, yeşil muhasebe üzerine çalışmaların özellikle 2010 yılı sonrasında hız kazandığı, istatistiksel analizlerin çoğunlukta olduğu ve atıf sayılarının tatmin edici düzeyde gerçekleştiği dikkat çekmektedir. Çalışmaların ayrıntılı analizi aşağıda verilmiştir.

Cairns (2000), çalışmasında yenilenebilir ve yenilenemez enerji kaynakları açısından yeşil muhasebe ilkelerini incelemiştir. Çalışma kapsamında, Yeşil muhasebe kayıtlarının faydacı bir ekonomide gelecekteki indirgenmiş fayda akışlarını maksimize eden yaklaşım ile kayıt altına alınması gerektiği belirtilmiştir.

Vincent (2000), çalışmasında 1970 yılından itibaren yeşil muhasebenin teoriden uygulamaya geçiş sürecini değerlendirerek, kurmuş olduğu tüketim tabanlı bir model yardımıyla da “ülkeler gelecekte de şimdiki kadar iyi durumda olabilecekler mi?” sorusuna cevap aramıştır.

Jahamni (2003), çalışmasında Birleşik Arap Emirlikleri ve Ürdün gibi gelişmekte olan ülkelerdeki şirketlerin çevreye ilişkin konulardaki (çevresel farkındalık, çevresel katılım, çevresel raporlama) bilinç düzeyini tespit etmek için bir analiz gerçekleştirmiştir. Analiz sonucunda, gelişmekte olan ülkelerin çevresel farkındalıkları olsa da çevresel korumaya ilişkin katkı düzeylerinin düşük seviyede olduğu ve az sayıda firmanın çevresel performanslarını raporladığı tespit edilmiştir.

Fleishman ve Schedule (2006), yaptıkları çalışmada yeşil muhasebe konusuna muhasebe eğitimi açısından yaklaşmış ve uyguladıkları üç farklı anket ile öğrencilerin yeşil muhasebe konusundaki uyum düzeylerini ve farkındalıklarını araştırmışlardır. Çalışmada, yeşil muhasebe konusunda yapılan okuma ve sınıf içi tartışmalarının, öğrencilerin çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları ve ilgilerini arttırdığı ve öğrencilerin çevre konusunda daha fazla aktif olma düşüncelerini güçlendirdiği sonucuna varılmıştır.

Starojevic ve diğerleri (2010), yaptıkları çalışmada yeşil muhasebe uygulamaları sayesinde ilgi odağının ekonomik refaktan toplumsal refaha çevrilmiş olduğunu ve insanın doğal dünyanın ayrılmaz bir parçası olduğunu bir kez daha ortaya koymuşlardır.

Farouk ve diğerleri (2012), yaptıkları çalışmada işletmelerde uygulanacak çevresel yönetim muhasebesi uygulamaları ile işletmelerin çevresel performanslarının iyileştirilebileceğini öne sürmüşlerdir.

Deegan (2013), çalışmasında muhasebe ilkelerinin yeşil muhasebe kavramı gözetilerek yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu amaca yönelik olarak muhasebe ilkelerini ayrıntılı olarak inceleyen Deegan, literatürde önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Thornton (2013), çalışmasında yeşil muhasebeye yönelik kayıt örnekleri sunmuştur. Bu açıdan bakıldığında Thornton’un makalesi, alan yazında ilk yeşil muhasebe kaydının yapıldığı çalışma olmaktadır. Thornton, Kanada’nın 2011 yılında IFRS ilkelerini benimsemesinden sonra, bölüm 3110 içinde zorunlu alanların yeşil muhasebeye yönelik olarak yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Cho ve diğerleri (2013), yaptıkları çalışmada Thornton’un 2013 yılında yayınladığı makaleyi yorumlamışlardır. Çalışmada Thornton’un çevre muhasebesini dar kapsamlı olarak değerlendirdiği ve gelecek çalışmalar için daha ayrıntılı analizlerin yapılmasının önemi vurgulanmıştır.

Maama ve Appiah (2019), yaptıkları çalışmada gönüllü yeşil muhasebe uygulamalarının ne boyutta olduğunu tespit etmek için Gana Menkul Kıymetler Borsasına kayıtlı şirketleri analiz etmişlerdir. Analiz sonucunda madencilik, petrol ve gaz sektöründeki işletmelerin çevresel sürdürülebilirlik raporlarını

muhasebe sistemlerine entegre etseler de faaliyet raporlarında yeşil uygulamalara ilişkin yalnızca olumlu niteliksel açıklamalara yer verdikleri tespit edilmiştir. Araştırmanın diğer bir sonucu da hemen hemen tüm işletmelerin, yıllar içerisinde çevresel açıklamalarının nitelik ve niceliğini arttırdıkları yönünde olmuştur.

Lako (2018), çalışmasında yeşil muhasebenin Finansal Muhasebe Standartları Kurulu tarafından benimsenmesi gerektiğini öne sürmüş ve bu amaç doğrultusunda dış çevre unsurlarının rolünü değerlendirmiştir. Lako, yeşil muhasebe ile ilgili model düzeyinde çalışma yaparak yeşil muhasebe ilkelerini ortaya koymayı hedeflemiştir.

Agarval (2018), çalışmasında işletmelerin kurumsal sosyal sorumluluklarının yerine getirilmesinde yeşil muhasebenin önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmiş ve insanların yeşil muhasebeye bakış açılarını ölçmeye yönelik bir araştırma gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda, insanların çoğunlukla yeşil muhasebe uygulamalarını ve devletin bu uygulamalara yönelik katı kural ve düzenlemelerini desteklediklerini ifade etmiştir.

Egon ve Tweedie (2018), yaptıkları çalışmada muhasebecilerin örgütsel sürdürülebilirlik girişimlerine nasıl katkıda bulunabileceklerini araştırmışlardır. Bu amaçla büyük bir Avustralya şirketinde üst düzey yönetimin, muhasebe personelini eko-verimliliğe dayanan bir sürdürülebilirlik raporlama girişimine dahil etmeye çalıştığı bir vaka çalışması yapmışlardır. Çalışma sonucunda muhasebecilerin, yaratıcı sürdürülebilirlik iyileştirmeleri yapmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Rounaghi (2019), çalışmasında yeşil muhasebenin, çevresel muhasebenin alt başlığı olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca yeşil muhasebenin gelir muhasebesi, finansal muhasebe ve yönetim muhasebesi bağlamında değerlendirilmesinin doğru olacağını eklemiştir. Çalışmada yeşil muhasebe uygulamalarının firmalara sunacağı fırsatlara da özet olarak yer verilmiştir.

Gonzales ve Mendoza (2021), yaptıkları çalışmada endüstri sektörünün çevresel katkılarını gerçekleştirmek adına çevre ve ekonomiyi birbiriyle ilişkilendirmenin önemli olduğunu belirterek; Kolombiya'daki lider madencilik işletmelerinin yeşil muhasebe uygulamalarını araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre, seçilmiş madencilik işletmelerinin %80'i yeşil muhasebeyi yönetim sistemlerine entegre etseler de yeşil muhasebeye ilişkin temel prosedürler henüz uygulamaya konmamıştır. Çalışmada ayrıca, çevresel bir muhasebe modelinin geliştirilmesi için yeşil muhasebeye ilişkin zorunlu düzenlemelerin uygulamaya konulması önerilmektedir.

Endiana ve diğerleri (2020), yaptıkları çalışmada, gelişmekte olan ülkelerden biri olan Endonezya'da Kurumsal Sürdürülebilirlik Yönetim Sistemi (CSMS) uygulaması içerisinde yer alan yeşil muhasebenin, işletmenin finansal performansı üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda;

Endonezya'daki üretim işletmelerinin mali performanslarını iyileştirmek adına uygun çevresel maliyetlerini tahsis ederek yeşil muhasebe uygulamalarını gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

Sadiku ve diğerleri (2021) tarafından yapılan çalışma yeşil muhasebeye giriş niteliğindedir. Çalışmada yeşil muhasebe, çevresel etkinin muhasebeleştirilmesini sağlayan yeni bir muhasebe dalı olarak değerlendirilmiştir. Yeşil muhasebenin geleneksel muhasebeden farkı ortaya konmuş, yeşil muhasebenin çevreyi ve çevresel refahı baz aldığı aktarılmıştır. Çevresel maliyetlerin operasyonların finansal sonuçlarına dahil edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Dhar ve diğerleri (2022), yaptıkları çalışmada Bangladeş'te 2010-2019 yılları arasında yüksek düzeyde kirlilik yaratan şirketlerin sürdürülebilir kalkınmalarında yeşil muhasebe uygulamalarının etkisini analiz etmiştir. Dhaka Menkul Kıymetler Borsasına kayıtlı 212 şirketin analiz edildiği çalışma sonucunda, etkin düzeydeki yeşil muhasebe uygulamalarının, yüksek düzeyde kirlilik yaratan şirketlerin sürdürülebilir gelişim yeteneklerini önemli ölçüde iyileştirdiği tespit edilmiştir.

Tüm dünyada süregelen çevre kirliliği ve buna yönelik yapılan önleme girişimleri, araştırmacıların da ilgisini çevre konusuna yöneltmektedir (Hiçyorulmaz, 2022: 115). Öztürk Yöndemli (2022: 243), Türkiye'de çevre muhasebesine yönelik yapılan ilk akademik çalışmanın 1995 yılında hazırlanmış bir yüksek lisans tezi olduğunu belirtmiştir. Muhasebenin toplumsal ve çevresel konularla ilişkilendirildiği çalışmalara ancak 1970'lerde rastlanmaktadır (Kırlioğlu ve Can, 2006: 1).

Literatürde yeşil muhasebenin çevre muhasebesi ile aynı kavram olarak değerlendirildiği çalışmaların yanı sıra farklı kavramlar olarak ele alındıkları çalışmalara da rastlanmaktadır. Ülkemizde, devlet tarafından belirlenen yeşil muhasebe politikalarının olmaması ve dolayısıyla uygulama alanı bulamaması literatüre de yansiyarak az sayıda çalışmanın ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Ulusal literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde aşağıda verilen özet tablo oluşturulmuş ardından Türkçe literatürün ayrıntılı analizine yer verilmiştir.

Tablo 5. Türkçe Yapılan Literatür Taraması

Yazar	Çalışma	Yıl	Yöntem	Atıf
Muhammet Bezirci, Rabia Özpeynirci, Haluk Duman	Sosyal Sorumluluk Kavramı Bağlamında Yeşil Muhasebe Eğitimi: Bir Alan Araştırması	2011	İstatistiksel Analiz	14
Züleyha Yılmaz, Zeynep Şahin	Muhasebe Dersi Alan Öğrencilerin Yeşil Muhasebe Konusundaki Algıları ve Farkındalıkları	2017	İstatistiksel Analiz	14
Ali Apalı, Özge Acun	Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerde Yeşili Koruma Bilincinin Yeşil Muhasebe Üzerindeki Etkisinin Araştırılması	2019	İstatistiksel Analiz	4
Nurcan Süklüm	Yeşil Muhasebe Farkındalığının Sosyal Sorumluluk Çerçevesinde Analizi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği	2019	İstatistiksel Analiz	4

Tablo 5. Türkçe Yapılan Literatür Taraması (devamı)

Seyhan Çil Koçyiğit, Sinan Tarsuslu	Üniversite Öğrencilerinin Yeşil Muhasebe Konusundaki Algıları ve Farkındalıkları: Bir Üniversite Örneği	2020	İstatistiksel Analiz	3
Nurcan Süklüm	Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Yeşil Muhasebe ve Yeşil Denetim İlişkisine Kavramsal Bir Bakış	2020	Kavramsal Analiz	5
Aybüke Yalçın, Sevgi Sümerli Sarıgül	Yeşil Pazarlama ve Yeşil Muhasebe Konularının Görsel Haritalama Tekniğine Göre Bibliyometrik Analizi	2021	İçerik Analizi	6
Reşat Karcıoğlu, Büşra Tosunoğlu	Yeşil Muhasebe Araştırmalarının Bilim Haritalama Teknikleri ile Bibliyometrik Analizi	2022	İçerik Analizi	-
Esin Yelgen	Yeşil Muhasebe ve Uygulama Örnekleri Üzerine Bir Çalışma	2022	Kavramsal Analiz	-
Ali Altınbay, Hülya Durak	Çevre Muhasebesi, Yeşil Muhasebe ve Karbon Muhasebesi Kavramları Hakkında Yazılan Makalelerin Bibliyometrik Analizi	2022	Kavramsal Analiz	-

Çalışma kapsamında konuya ilişkin daha güncel verilerin elde edilmesi amacıyla 2010 yılı sonrasında yapılan çalışmalar literatür taramasına dahil edilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde çalışmalarda atıf sayısının yıllar itibari ile giderek düştüğü, çalışma yönteminin genellikle istatistiksel analiz şeklinde gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra 2021 ve 2022 yıllarında yeşil muhasebe konusunda üç farklı bibliyometrik analiz tekniğinin kullanıldığı çalışmaların varlığı dikkate değerdir.

Bezirci ve diğerleri (2011), Konya ve Karaman'daki muhasebe meslek mensuplarının faaliyet alanlarındaki yeşil muhasebe uygulamalarına ait etkinlik düzeyinin, eğitimle olan ilişkisini ortaya koymak amacıyla bir anket çalışması yapmışlardır. Çalışma sonucunda, muhasebe meslek mensuplarının yeşil muhasebe hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları belirlenmiş ve yeşil muhasebe eğitiminin önemi vurgulanmıştır.

Yılmaz ve Şahin (2017), yeşil muhasebeye ilişkin farkındalık düzeylerini belirlemek için muhasebe dersi alan öğrencilere anket uygulaması yapmışlardır. Çalışma sonucunda staj ve iş tecrübesi olan öğrencilerin, yeşil muhasebeye ilişkin farkındalık düzeylerinin diğer öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu; bankacılık ve sigortacılık bölümü öğrencilerinin ise çevre bilincinin diğer bölümlere kıyasla daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Benzer şekilde Apalı ve Acun (2019), çalışmalarında muhasebe eğitimi almış olan öğrencilerin yeşili ve doğayı korumaya yönelik bilinçlerinin, yeşil muhasebeye karşı olan olumlu yaklaşımları üzerinde etkisinin olup olmadığını araştırmışlardır. Anket uygulanarak gerçekleştirilen çalışma sonucunda, öğrencilerin yeşili ve doğayı koruma bilinçlerinin yeşil muhasebe kavramına olan yaklaşımları üzerinde olumlu etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Muhasebe dersi alan öğrencilerin yeşil muhasebe konusundaki farkındalıklarının araştırıldığı diğer bir çalışma da Süklüm (2019) tarafından yapılmıştır. Çalışma sonucunda, öğrencilerin cinsiyetleri ve yeşil muhasebe hakkında bilgi sahibi olma durumları ile yeşil muhasebe farkındalığı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinin yeşil muhasebe konusundaki algı ve farkındalık düzeyini ölçen bir diğer çalışma Çil Koçyiğit ve Tarsuslu (2020) tarafından yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda, yeşil muhasebe algı ve farkındalığının yüksek olduğu demografik değişkenler; işletme bölümü öğrencileri, muhasebe alanında staj ve iş tecrübesi olanlar, 25 yaş ve üstü olanlar, 4. sınıf öğrencileri, 2,51-3,00 ile 3,51-4,00 aralığında ortalamaları olan öğrenciler ile mali müşavirliği meslek olarak yapmayı düşünen öğrencilerdir.

Süklüm (2020) tarafından yürütülen diğer bir çalışmada, kurumsal sosyal sorumluluğun yeşil muhasebe ve yeşil denetim ile olan ilişkisi kavramsal olarak irdelemiştir. Bunun yanı sıra çalışma uluslararası yeşil muhasebe uygulamalarına da değinmektedir. Bu açıdan bakıldığında çalışma, literatürde ilk olma özelliğine sahiptir.

Yalçın ve Sümerli (2021) çalışmalarında, yeşil muhasebe ve yeşil pazarlama alanlarına yönelik olarak yapılmış çalışmaları bibliyometrik analiz yöntemi ile incelemiştir. Çalışma, 1975-2020 yılları arasında yapılan ve Web of Science veri tabanında listelenen makaleleri baz almaktadır. Arama ifadesi olarak “green accounting” veya “environmental accounting” kelimeleri kullanılmıştır. 1.001 adet çalışma, çeşitli özelliklerine göre ayrıntılı incelemelere tabi tutulmuştur.

Yeşil muhasebe konusu ile ilgili bibliyometrik analiz yapan diğer bir çalışma ise Karcıoğlu ve Tosunoğlu (2022) tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmada yapılan bibliyometrik analiz çalışması vosviewer programı kullanılarak haritalandırılmış ve kelime ağı oluşturulmuştur.

Altınbay ve Durak (2022), yaptıkları çalışmada çevre muhasebesi, yeşil muhasebe ve karbon muhasebesini kavramsal olarak açıkladıktan sonra Türk literatüründe bu kavramlara ilişkin yazılan makaleleri bibliyometrik olarak analiz etmişlerdir. Yazarlar, Yükseköğretim Akademik Arama veri arama tabanını kullanarak 119 çalışmanın analizini gerçekleştirmiştir.

Yelgen (2022), çalışmasında yeşil muhasebe kapsamında çevresel maliyetlerin hangi hesaplarda ve ne şekilde muhasebeleştirileceğini örnekler üzerinden açıklamıştır. Çalışma kapsamında Tekdüzen Hesap Planı dikkate alınarak bir tekstil işletmesinde yeşil muhasebe yevmiye kayıt örnekleri verilmiştir.

4. SONUÇ

Sürdürülebilirlik düşüncesinin ortaya çıkması, insanların sınırsız ihtiyaçlarına karşın, kaynakların sınırlı olması ile olmuştur. Kıt kaynakların, işletmelerin kısa dönemli olarak yüksek kar elde etme amacı doğrultusunda sorumsuzca yok edilmesi, devletleri gelecek nesillere yatırım yapmaya yönlendirmiştir. Çevreyi korumak adına yapılan çalışmaların muhasebeleştirilmesi düşüncesi, yeşil muhasebenin geliştirilmesine zemin hazırlamıştır.

İşletmeler, kurulma aşamasında çevreye zarar vermeyeceklerine yönelik olarak tüketicileri bilgilendirerek, doğabilecek çevresel zararları mali tablolarına yansıtmalıdır. Bunun yanı sıra işletmelerin sürdürülebilirlik çalışmaları neticesinde doğan maliyetleri muhasebeleştirilmesi de söz konusudur.

Devletlerin, işletmelere yönelik vergi yaptırımları, finansal tablolar dikkate alınarak düzenlenmektedir. Devletlerin, yeşil muhasebe politikalarının etkin bir şekilde uygulanması yoluyla, yeşil muhasebeye göre düzenlenmiş mali tabloları dikkate alarak çevresel sürdürülebilirlik için bir ödül politikası ve çevreyi kirletenler için bir ceza politikası uygulaması bu konudaki hassasiyeti arttıracaktır. İşletmelerde, yaratılan üretim atıklarının çevre üzerinde yarattığı tahribatın ve geri kazanılabilirlik şansının olup olmadığının belirlenmesi konusunda sorumlu birimler olmalıdır.

Çevreye karşı duyulan hassasiyet, zaman içerisinde muhasebede de yer edinmiştir. Çevresel faaliyetlere ilişkin maliyetlerin finansal tablolarda yer alması düşüncesinden hareketle yeşil muhasebe ulusal ve uluslararası literatürde varlığını güçlü bir şekilde hissettirmeye başlamıştır. Yeşil muhasebe konusunda yapılan çalışmalar, teoride konuyu geliştirmekte ve gündemde tutmaktadır. İşletmelerde yeşil muhasebenin daha yaygın ve verimli kullanılabilmesi, uygulayıcıların konuya ilişkin eğitim düzeylerine bağlı olarak gelişim gösterecektir. Yeşil muhasebe konusunda eğitim programlarının düzenlenmesi ve yeşil muhasebe bilgi sistemine yönelik standartlar oluşturulması, uygulamada karşılaşılabilecek muhtemel birçok sorunu engelleyecektir.

Çevrenin korunmasına yönelik olarak tüm paydaşlara ayrı ayrı görevler düşmektedir. Düzenleyici kuruluşlar açısından, çevresel faaliyetlere ilişkin hesaplar tek düzen hesap planına eklenerek mali tablolarda izlenmesi sağlanabilir. Diğer taraftan, çevre bilincini arttırabilmek adına çevresel faaliyetlerin muhasebeleştirilmesi işletmelerin inisiyatifine bırakılmadan zorunlu uygulamalar getirilebilir. Muhasebe meslek örgütleri, işletmeler özelinde ortaya çıkabilecek çevresel maliyetleri tespit ederek, bunların muhasebeleştirilmesi ve raporlanması konusunda ilgili taraflardan bilgi alarak standartlaştırabilirler. Çalışanlar, kamu kuruluşları ve işletmeler tarafından verilecek eğitimlere tabi tutulmalıdır. Hükümetler, işletmelerin çevreye vermiş oldukları zararı ciddiyetle denetlemeli ve önlenmesi konusunda caydırıcı politikalar uygulanmalıdır. Çevreye zarar veren işletmeler, ağır şekilde cezalandırılırken, çevre konusunda duyarlı işletmeler ise vergi teşvikleri gibi yöntemlerle ödüllendirilmelidir.

Bu araştırmada yeşil muhasebe teorik açıdan ele alınmıştır. Yeşil muhasebe uygulamasının faydaları ve güçlüklerine değinilmiştir. Çalışma, literatürde kavramsal boşluğu doldurmakta, araştırmacılara güncel literatür bilgisi sunmakta ve pratikte uygulama alanı bulabilmesi için sonrasında yapılacak olan çalışmalar için yol göstermektedir. Yeşil muhasebeyi teorik olarak farklı yönleriyle inceleyen

çalışmanın, bilgilendirici ve açıklayıcı yönüyle gerek araştırmacılar gerekse de uygulamacılar açısından alan yazımına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Gelecek çalışmalarda yeşil muhasebe uygulamalarının firma performansı ve/veya hisse senedi getirileri, karlılığı vb. değişkenler üzerindeki etkisi araştırılabilir. Yeşil muhasebe uygulamalarının tekdüzen hesap planında yer edinmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.

YAZARLARIN BEYANI

Bu çalışmada, Araştırma ve Yayın etiğine uyulmuştur, çıkar çatışması bulunmamaktadır ve bu çalışma için finansal destek alınmamıştır.

AUTHORS' DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support.

YAZARLARIN KATKILARI

Çalışma Konsepti/Tasarım- AAÇ; Yazı Taslağı- SD; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- .D; Son Onay ve Sorumluluk- SD

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

Conception/Design of Study- AAÇ; Drafting Manuscript- SD; Critical Revision of Manuscript- SD; Final Approval of Accountability- SD

KAYNAKÇA

Agarwal, V., & Kalpaja, L. (2018). A study on the importance of green accounting. *International Journal of Advance Research, Ideas and Innovations in Technology*, 4(5), 206-210. https://www.ijariit.com/?utm_source=pdf&utm_medium=edition&utm_campaign=OmAkSols&utm_term=V4I5-1234

Akbulut, H., Pekkaya, M., & Aksakaloğlu, H. (2014). Meslek mensuplarının bakış açısıyla ticaret meslek liselerindeki muhasebe eğitimi: Bursa ili üzerine bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (62), 73-92. <http://doi.org/10.25095/mufad.396459>

Akdeniz, F., Yavuz, Z., & Açar, D. (2021). Çevre muhasebesi ve çevresel raporlama. *Karadeniz Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 29-46.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/kared/issue/64510/978979>

- Akmeşe, H., & Coşkun, K. (2018). (Ed.). Çevre muhasebesi. Eğitim Yayınevi.
- Aktürk, A., Akcanlı, F., Şemol, H., & Akyüz, Y. (2012). Muhasebe standartları bağlamında otel işletmelerinde çevre muhasebesi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Özel Sayı (8), 87-108.
- Alagöz, A., & Yılmaz, B. (2001). Çevre muhasebesi ve çevresel maliyetler. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1 (1-2), 147-158.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/susead/issue/28441/302970>
- Altınbay, A., & Durak, H. (2022). Çevre muhasebesi, yeşil muhasebe ve karbon muhasebesi kavramları hakkında yazılan makalelerin bibliyometrik analizi. *International Journal of Applied Economic and Finance Studies*, 7(1), 140-155.
- Apalı, A., & Acun, Ö. (2019). Muhasebe eğitimi alan öğrencilerde yeşili koruma bilincinin yeşil muhasebe üzerindeki etkisinin araştırılması. *Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 18-36.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/oguzhan/issue/46602/571476>
- Aslan, Ş. (2017). Yeşil muhasebe sisteminde çevresel maliyetlerin raporlanması: Mermer üretim işletmelerinde uygulama [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bayburt Üniversitesi.
- Aslanertik, E., & Özgen, I. (2007). Otel işletmelerinde çevresel muhasebe. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 8(2), 163-179. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ifede/issue/4599/62858>
- Beller, B., Deran, A., & Hatipoğlu, A. G. (2012). Çevre maliyetlerinin hesaplanması ve muhasebeleştirilmesi: Bir çimento fabrikasında vaka çalışması. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 95-121. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cagsbd/issue/44620/554288>
- Bezirci, M., Özpeynirci, R., & Duman, H. (2011). Sosyal sorumluluk kavramı bağlamında yeşil muhasebe eğitimi: bir alan araştırması. *World of Accounting Science*, 13(3), 61-89.
- Cairns, R. D. (2000). Sustainability accounting and green accounting. *Environment and Development Economics*, 5(1), 49-54. <https://doi.org/10.1017/S1355770X00000048>
- Ceyhan, S., & Ada, S. (2015). İşletme fonksiyonları açısından çevreye duyarlı işletmecilik. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 11(26), 115-137. <http://doi.org/10.17130/ijmeb.2015.11.26.836>
- Chamorro Gonzalez, C., & Herrera Mendoza, K. (2021). Green accounting in colombia: A case study of the mining sector. *Environment, Development and Sustainability*, 23, 6453-6465.
<https://doi.org/10.1007/s10668-020-00880-1>
- Chnana, N. (2021). Yeşil muhasebe ve bir otel işletmesinde uygulama [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Celal Bayar Üniversitesi.

- Çalış, Y. (2013). Çevresel maliyetlerin muhasebeleştirilmesi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(1), 175-190. <https://dergipark.org.tr/en/pub/muiibd/issue/497/4414>
- Çetin, I. (2019). Yıkıcı liderlerde etik dışı davranışlar. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 108-119.
- Dalğar, H., & Yıldırım, F. (2016). Konaklama işletmelerinde çevre maliyetlerinin muhasebeleştirilmesine yönelik bir uygulama. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 1-18. <http://doi.org/10.20875/sb.53318>
- Dhar, B. K., Sarkar, S. M., & Ayttey, F. K. (2022). Impact of social responsibility disclosure between implementation of green accounting and sustainable development: A study on heavily polluting companies in Bangladesh. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 29(1), 71-78. <https://doi.org/10.1002/csr.2174>
- Egan, M., & Tweedie, D. (2018). A “Green” accountant is difficult to find: Can accountants contribute to sustainability management initiatives? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-03-2017-2891>
- Ekergil, V., & Savaş, A. B. (2019). Yeşil hastanelerde çevre maliyetleri ve maliyet hesaplarının sınıflandırılması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (83), 45-60.
<http://doi.org/10.25095/mufad.579653>
- Endiana, I., Dicriyani, N. L. G. M., Adiyadnya, M. S. P., & Putra, I. P. M. J. S. (2020). The effect of green accounting on corporate sustainability and financial performance. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(12), 731-738.
<https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no12.731>
- Erba, A., & Uçar, M. (1993). Sürdürülebilir kalkınma ve yeşil muhasebe. *Policy*, 19, 160-173.
- Ertaş, F. C., & Doğan, Ö. (2021). Çevresel uygulamaların maliyet ve rekabet gücü açısından işletmeye etkisi: Yeşil yıldızlı oteller üzerinde bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 23(3), 467-494.
<http://doi.org/10.31460/mbdd.820649>
- Esmeray, M., & Güngör Tanç, Ş. (2009). Çevresel maliyetlerin mamullere yüklenmesinde kullanılan dağıtım anahtarlarının seçiminde analitik hiyerarşi yöntemi ve bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 241-260.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/sduiibfd/issue/20830/223117>

- Farouk, S., Cherian, J., & Jacob, J. (2012). Green accounting and management for sustainable manufacturing in developing countries. *International Journal of Business and Management*, 7(20), 36. <http://dx.doi.org/10.5539/ijbm.v7n20p36>
- Fleischman, R. K., & Schuele, K. (2006). Green accounting: A primer. *Journal of Accounting Education*, 24(1), 35-66. <https://doi.org/10.1016/j.jaccedu.2006.04.001>
- Gök, A. G., & Çarıkçı, O. (2022). Çevre muhasebesi konulu çalışmaların bibliyometrik analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(3), 369-391. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sduiibfd/issue/71476/1093755>
- Gökdeniz, Ü. (1996). Çevre muhasebesi (environmental accounting-green accounting). *Öneri Dergisi*, 1(5), 21-26. <http://doi.org/10.14783/maruoneri.703333>
- Gönen, S., & Güven, Z. (2014). Çevresel maliyetlerin muhasebeleştirilmesine yönelik bir seramik fabrikasında uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (63), 39-58. <http://doi.org/10.25095/mufad.396476>
- Haftacı, V., & Soylu, K. (2007). Çevre kirlenmesi ve çevre koruma bağlamında çevre muhasebesinin önemi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (33), 102-120. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mufad/issue/35602/395494>
- Haftacı, V., & Soylu, K. (2008). Çevresel bilgilerin muhasebesi ve raporlanması. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (15), 92-113. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kosbed/issue/25705/271244>
- Hiçyorulmaz, E. (2022). Çevre muhasebesi konusunda yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi ile incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25 (1), 114-123. <http://doi.org/10.29249/selcuksbmyd.1037424>
- İçöz, A., & Kılınç, Y. (2016). Çevre maliyetleri muhasebesi ve raporlanması. *Journal of International Social Research*, 9(42), 1517-1531.
- Jahamani, Y. F. (2003). Green accounting in developing countries: The case of U.A.E. and Jordan. *Managerial Finance*, 29(8), 37-45. <https://doi.org/10.1108/03074350310768418>
- Jayanthi, R. (2015). Green Accounting: A study about its importance and concept. *International Journal of Research in Commerce and Management*, 6(11), 76-80.
- Karakuş, G., & Erdirençelebi M. (2018). İşletmelerin yeşil yönetim algılarının işletme performansı üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 681-704. <https://www.isarder.org/index.php/isarder/article/view/700>

- Karcıoğlu, R., & Tosunoğlu, B. (2022). Yeşil muhasebe araştırmalarının bilim haritalama teknikleri ile bibliyometrik analizi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24 (MODAVICA Özel Sayısı), 57-70. <https://doi.org/10.31460/mbdd.1055706>
- Karcıoğlu, R., & Tosunoğlu, B. (2021). Yeşil muhasebe konusunda yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. (Çevrimiçi konferans) Paper presented at the MODAVICA 2021, 18. Uluslararası Muhasebe Konferansı, Muhasebenin Yeni Dinamikleri: Teori ve Uygulamadaki Dönüşüm, 25-27 Kasım 2021, 20-24.
- Kiranmai, J., & Swetha, C. (2018). Green accounting practices: An overview. *IUP Journal of Business Strategy*, 15 (3), 7-18.
- Kırılıoğlu, H., & Can, A. V. (2006). Çevresel muhasebede kavramsal tartışmaların gelişimi ve analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (32), 1-12. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mufad/issue/35601/395450>
- Lako, A. (2018). Conceptual framework of green accounting. *Accounting*, 60-66.
- Maama, H., & Appiah, K. O. (2019). Green accounting practices: Lesson from an emerging economy. *Qualitative Research in Financial Markets*, 11(4), 456-478. <https://doi.org/10.1108/QRFM-02-2017-0013>
- Öztürk Yöndemli, S. (2022). Türkiye’de çevre muhasebesi konusunda yayınlanmış akademik çalışmaların bibliyometrik analizi. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi KAÜİİBFD*, 13(26), 743-767. <http://doi.org/10.36543/kauibfd.2022.031>
- Payziner Doğanay, P., & Özkan, O. (2014). Hastane muhasebe sisteminde yeni bir yaklaşım: yeşil Yönetim. 8. Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresi Bildiri Kitabı, Kıbrıs, 2238-2248.
- Rounaghi, M. M. (2019). Economic analysis of using green accounting and environmental accounting to identify environmental costs and sustainability indicators. *International Journal of Ethics and Systems*. 35(4), 504-512. <https://doi.org/10.1108/IJOES-03-2019-0056>
- Sevilengül, O. (2000). Genel muhasebe: Tekdüzen muhasebe sistemi ile uyumlu. Gazi Kitabevi.
- Şimşek, S. (2020). Yeşil muhasebe sisteminin dalı olan karbon muhasebesi ve bir termik santralde uygulama [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Stanojević, M., Vraneš, S., & Gökalp, I. (2010). Green accounting for greener energy. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 14(9), 2473-2491. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2010.06.020>

- Süklüm, N. (2019a). Yeşil muhasebe farkındalığının sosyal sorumluluk çerçevesinde analizi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (84), 95-112. <http://doi.org/10.25095/mufad.625745>
- Süklüm, N. (2019b). Yeşil muhasebenin işletme lisans eğitimi müfredatı içerisindeki durumu. *Journal of Social Sciences and Education*, 2(1), 162-172. <https://dergipark.org.tr/en/pub/josse/issue/45348/559023>
- Süklüm, N. (2020). Kurumsal sosyal sorumluluk, yeşil muhasebe ve yeşil denetim ilişkisine kavramsal bir bakış. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (TBMM 100. Yıl Özel Sayısı), 151-163. <http://doi.org/10.33905/bseusbed.752576>
- Tarsuslu, S., & Çil Koçyiğit, S. (2020). Üniversite öğrencilerinin yeşil muhasebe konusundaki algıları ve farkındalıkları: Bir üniversite örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(1), 326-340. <http://doi.org/10.29249/selcuksbmyd.643299>
- Tu, J. C., & Huang, H. S. (2015). Analysis on the relationship between green accounting and green design for enterprises. *Sustainability*, 7(5), 6264-6277. <https://doi.org/10.3390/su7056264>
- Vincent, J. R. (2000). Green accounting: From theory to practice. *Environment and Development Economics*, 5(1), 13-24. <https://doi.org/10.1017/S1355770X00000024>
- Yalçın, A., & Sarıgül Sümerli, S. (2021). Yeşil pazarlama ve yeşil muhasebe konularının görsel haritalama tekniğine göre bibliyometrik analizi. *Third Sector Social Economic Review*, 56(1), 304-328. <http://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.21.02.1548>
- Yelgen, E. (2022). Yeşil muhasebe ve uygulama örnekleri üzerine bir çalışma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, (Özel Sayı), 100-126. <http://doi.org/10.35408/comuybd.1150938>
- Yılmaz, Z., Şahin, Z. (2017). Muhasebe dersi alan öğrencilerin yeşil muhasebe konusundaki algıları ve farkındalıkları. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 110-122.

